

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

**TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (DİSK) VE
DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/14517

Karar Tarihi : 12/10/2023

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)

2. Kani BEKO

3. Arzu ÇERKEZOĞLU

Vekili : Av. Necdet OKCAN

4. Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonları (KESK)

5. Lami ÖZGEN

Vekili : Av. Metin İRİZ

6. Hüseyin DEMİRDİZEN

7. Bayazıt İLHAN

Vekili : Av. Oya Meriç EYÜBOĞLU

8. Mehmet SOĞANCI

Vekili : Av. Nurten ÇAĞLAR YAKIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü etkinlikleri çerçevesinde Taksim Meydanı'nda yapılmak istenen gösteri yürüyüşünün engellenmesi, müdahale sırasında kolluk görevlilerinin orantısız güç kullanması ve bu olaya ilişkin yürütülen soruşturmanın etkili olmaması nedeniyle başvuru sahiplerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2016 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvuru sahipleri, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm 1/3/2023 tarihinde başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvuru sahipleri; Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Genel Başkanı Kani Beko, DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Genel Başkanı Lami Özden, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Başkanı Mehmet Soğancı, Türk Tabipleri Birliği (TTB) Başkanı Bayazıt İlhan, TTB üyesi Hüseyin Demirdizen ile tüzel kişiler olan DİSK ve KESK'tir.

7. İstanbul Valiliğinin (Valilik) 16/1/2015 ve 14/4/2015 tarihli kararlarıyla, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 6. maddesi ve 8/8/1985 tarihli ve 18836 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 3. maddesi uyarınca İstanbul'da Yenikapı sahil miting alanı, Maltepe sahil miting alanı, Kadıköy yeni salı pazarı alanı, Kartal Meydanı, Pendik cumartesi pazarı alanı, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı, Bakırköy cumartesi halk pazarı alanı ve Beylikdüzü Fatih Sultan Mehmet Camisi otopark alanı toplantı ve gösteri alanı olarak belirlenmiş; bu durum kamuya çeşitli iletişim araçları ile duyurulmuştur.

8. Başvuru sahipleri DİSK ve KESK'in de aralarında olduğu sendika ve birlikler, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nü (İşçi ve Emekçiler Bayramı veya İşçi Bayramı olarak da ifade edilmektedir.) Taksim Meydanı'nda kutlamak istemiştir. Bu amaçla Valiliğe hitaben "*1 Mayıs 2015 anması ve kutlamaları*" konulu ve 28/4/2015 tarihli dilekçe ile 1 Mayıs 2015 Cuma günü saat 11.00'de Taksim Anıtı'na çelenk ve Kazancı Yokuşu başına karanfil bırakılarak saygı duruşunda bulunulacağı ve kutlama gerçekleştirileceği yönünde bildirimde bulunmuştur. Başvuru sahipleri bildirimde, anılan etkinliğin 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre *istisnalar* kapsamında olduğunu, ulusal ve uluslararası mahkemelerin 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin kararlarını gözeterek etkinliği Taksim Meydanı'nda yapmayı kararlaştırdıklarını belirtmiştir.

9. Valilik 29/4/2015 tarihli basın duyurusunda 2911 sayılı Kanun uyarınca Avrupa Yakası ve Anadolu Yakası'nda dörder olmak üzere sekiz toplantı ve gösteri alanının tespit edildiği, Taksim Meydanı'nda turistik faaliyetler ile araç ve yaya trafiğinin yoğun olması nedeniyle bu meydanın yüksek katılımlı toplantı ve gösterilere uygun olmadığı, toplantının kontrol edilmemesi hâlinde tahliye zorlukları yaşanacağı, kamu düzeninin ciddi olarak bozulacağı ve korunmasının imkânsız hâle geleceği gerekçesiyle meydana kutlama yapılmasını uygun görmemiş; kutlamalar için Fatih Yeni Kapı sahil alanını tahsis ettiğini açıklamıştır.

10. Valilik 30/4/2015 tarihinde DİSK'e hitaben gönderdiği yazıda 2015 yılı içinde İstanbul'da yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşleri alanları içinde Taksim Meydanı'nın olmaması, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin tehlikeye düşebileceği gerekçesiyle kutlama talebinin reddedildiğini bildirmiştir. Anılan kararda Valilik, 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatilleri Hakkında Kanun'un 2. maddesi uyarınca, konfederasyonlar ve bağlı sendikalar, siyasi partiler, meslek odaları ile çeşitli sivil toplum kuruluşlarının bayram kutlaması amacıyla Taksim Meydanı'na çelenk bırakma, basın açıklaması yapma ve anma etkinliğini sembolik katılımla yapabileceğini belirtmiştir. Başvurucular, idarenin bu kararına karşı idari yargı yoluna başvurduklarına dair herhangi bilgi ve belge sunmamıştır. Valilik yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Anayasamız ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesi kapsamında Toplantı ve Gösteri hakkının kullanılabilmesi amacıyla ilimizde, 2911 sayılı Kanun hükümlerine istinaden: Avrupa Yakasında dört, Anadolu Yakasında dört olmak üzere toplam sekiz tane Toplantı ve Gösteri Alanı tespit edilerek alışıldık araçlarla ilan edilmiştir. Bu alanlardan Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Alanı talepte bulunan Vatan Partisi İstanbul İl Başkanlığına ve Kadıköy Yeni Salı Pazarı Alanı da. Sivil Memurlar Sendikasına "1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü" kutlamaları kapsamında tahsis edilmiştir.

1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nün anlam ve önemine yakışır etkinlikler için her türlü imkana sahip olan Yenikapı Sahil Miting Alanı Valiliğimizce sizlere önerilen Toplantı ve Gösteri alanıdır. Vatandaşlarımızın miting alanına geliş ve dağılmalara ile ilgili Sahil Yolu ve Aksaray içerisinden karayolu ile gelen toplu taşıma araçlarının yanı sıra Marmaray, İDO deniz ulaşımı ve Aksaray Metrosunu da rahatlıkla kullanabileceklerdir. Katılımcıların bu alana geliş ve gidişleri İstanbul trafiğini olumsuz yönde etkilemeyeceği gibi Yenikapı'ya gelen katılımcıların otopark ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri her türlü imkan bu alanda bulunmaktadır.

Bununla birlikte 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nü kutlamak isteyen vatandaşlarımızın Yenikapı Sahil Miting Alanı'na ulaşmalarını sağlamak için yeterli sayıda otobüs Valiliğimiz tarafından İETT'den temin edilmiştir. Bu otobüsler katılımcı yoğunluğuna göre Anadolu ve Avrupa Yakasının talep edilen noktalarından hareket ederek alana ücretsiz taşıma sağlayacaktır.

Taksim Meydanı ve çevresi ise konumu itibari ile yüksek katılımlı toplantı ve gösteriler için uygun bir yer olmadığı gibi araç ve yaya akışının çok yoğun olması, turizm potansiyeli bakımından en yüksek düzeydeki yerlerden birisi olması ve bunun yanında buradaki ve çevresindeki otellerin 24 saat faaliyet göstermesi nedeniyle, ülke ekonomisine sağladığı katkı bakımından da büyük bir öneme sahip olduğu dikkate alındığında bu bölgede

yaşanabilecek olumsuzlukların hem ülke ekonomisine hem de turizm açısından ülkemizin tanıtımını olumsuz yönde etkileyecektir.

Bütün bunların yanında, herhangi bir sebeple toplantı ve gösterinin kontrol edilememesi halinde, katılımcıların taahhüdünde ciddi zorluklar yaşanacağından ve bu alandaki insanların can güvenliği tehlikeye gireceğinden buna bağlı olarak da kamu düzeni ciddi olarak bozulacağından kamu güvenliğinin korunması da imkansız bir hal alacaktır.

Başvuru dilekçesinde bahsi geçen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 27.11.2012 tarih ve 38676/08 başvuru Nolu DISK ve KESK - TÜRKİYE Kararında; Sözleşmenin 11/2 maddesinde sayılan hususların varlığı halinde, toplantı ve gösteri hakkına Kanunla sınırlamalar getirilebileceğine yer verilerek, 1 Mayıs Anma ve Kutlamalarının Taksim Meydanı yerine tespit edilen başka bir alanda yapılması kararını Sözleşmeye aykırı olarak değerlendirmemiştir. Yine, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DISK) Taksim Meydanının toplantı ve gösteri alanı olarak belirlenmemesi hususunun da uyumsuzluk konusu yapılarak İstanbul 9. İdare Mahkemesinde açtığı dava, Mahkemenin tarihli E:20 14/1787 ve K:20 15/177 sayılı Kararıyla reddedilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından 2014 yılı 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü kutlamaları hakkındaki uzlaşma ve tavsiye kararında; Valiliğimizin 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Gününde çelenk koyma, basın açıklaması ve anma etkinliğinin sembolik katılımı Taksim Meydanının da yapılabileceği, kutlama ve etkinlikler için Taksim Meydanı yerine Yenikapı Sahil Miting Alanının tahsis edilmesi hakkındaki Valilik Kararının hukuka aykırılığının bulunmadığı ve bu şekilde tarafların uymaları istenmektedir. Buradan 2911 sayılı Kanun hükümleri kapsamında, Valiliğimiz tarafından Toplantı ve Gösteri Alanlarının belirlenmesi, kutlamaların belirlenen alanlarda yapılmasının barışçıl toplanma ve gösteri hakkının özüne aykırı olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte; 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunun 2.maddesi uyarınca, konfederasyonlar ve bağlı sendikalar, siyasi partiler, meslek odaları ile çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından bayram kutlaması amacıyla, sembolik katılımı Taksim Anıtına çelenk konulabileceği ve Kazancı Yokuşuna karanfil bırakılarak saygı duruşunda bulunulabileceği ancak büyük katılımlı kutlamaların bu Meydanda yapılmasına izin verilmeyeceği... [bildirilmiştir.]”

11. Başvurucular kendi beyanlarına göre 1 Mayıs 2015 Emek ve Dayanışma Günü kutlamalarını İstanbul Taksim Meydanı'nda gerçekleştirmek istemiş, bu etkinlikler için İstanbul'un bazı bölgelerinde olağanüstü tedbirler alınmış, Taksim Meydanı ve çevre bölgeleri araç ve yaya trafiğine kapatılmış, İstanbul Valisi ikinci bir emre kadar Taksim Meydanı'na girilmesini yasaklamıştır. Ayrıca başvurucular, 1 Mayıs etkinliklerini Taksim Meydanı'nda kutlamak isteyenlere toplumsal olaylara müdahale araçlarıyla (TOMA) tazyikli su sıkıldığını, kolluk güçlerinin plastik mermi ve göz yaşartıcı gaz kullanmak ve fiziksel şiddet uygulamak suretiyle keyfi ve orantısız müdahalelerde bulunduğunu ileri sürmüştür. 2015 yılının 1 Mayıs günü gerçekleştirilen müdahalelerle toplam 339 kişinin gözaltına alındığını, 24 kişinin ise yaralandığını ifade etmiştir. Başvurucular yoğun şekilde atılan kimyasal gaza ve sıkılan tazyikli suya maruz kaldıklarını belirtmekle birlikte bu durumdan ne şekilde etkilendikleri hususunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bireysel başvuru formu ekine gösteriler sırasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin yer aldığı gazete kupürlerini sunmuştur.

12. Kolluk görevlilerince düzenlenen 1/5/2015 tarihli tutanağa göre Valiliğin Taksim Meydanı'nda kutlama yapılmasına izin verilmeyeceği yönündeki yazısına rağmen

bazı sendika ve sivil toplum kuruluşlarının anılan yerde toplanma çağrısı üzerine polis aynı tarihte saat 06.00'dan itibaren meydan ve çevresinde güvenlik önlemleri almıştır. Saat 11.00 sıralarında üzerlerinde kırmızı yekek olan ve "Komünist Parti" yazılı flamalar taşıyan yaklaşık seksen kişinin meydanı çevreleyen güvenlik bariyerlerinden atlaması ve ihtar rağmen dağılması nedeniyle şahıslar güç kullanılarak yakalanmıştır.

13. DİSK, KESK, TMMOB, TTB ile anılan Birlik ve Konfederasyonların yöneticileri 22/6/2015 tarihinde, 1 Mayıs 2015 Emek ve Dayanışma Günü etkinlikleri kapsamında toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak isteyen Birlik ve Sendika üyelerine kolluk güçleri tarafından keyfi ve orantısız şekilde müdahalede bulunulması sonucu çok sayıda kişinin kimyasal gazdan etkilendiği ve yaralandığı, Taksim Meydanı'nda etkinliğin engellendiği gerekçeleriyle Başbakan, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi, İl Emniyet Müdürü hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvuru, kolluk güçlerince yakın mesafeden doğrudan yüze sıkılan kimyasal gazlar ve müdahaleler nedeniyle başvuru Kani Beko'nun da aralarında olduğu yüzlerce kişinin fenalaştığını ve onlarca kişinin yaralandığını iddia etmiştir. Diğer başvuru da bu müdahalelerden etkilendiklerini belirtmiş ancak ne şekilde etkilendikleri ve bu etkinin kapsamı hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Başvuru şikâyet dilekçesine ek olarak olaya ve müdahalelere ilişkin haber ve fotoğrafları Cumhuriyet Başsavcılığına sunmuş ancak kendilerine yapılan müdahaleye ilişkin herhangi bir sağlık raporu sunmadıkları gibi muayene talebinde de bulunmamıştır.

14. Cumhuriyet Başsavcılığı 12/5/2016 tarihinde, Başbakan ve İçişleri Bakanı, Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ve şikâyet evrakının işleminden kaldırılmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; Başbakan ve İçişleri Bakanı hakkında doğrudan soruşturma yapma yetkisi ve görevinin olmadığını, bu kişiler hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İçtüzüğü'ndeki özel usulün uygulanması gerektiğini, bu sebeple Başbakan ve İçişleri Bakanı hakkındaki başvurunun TBMM Başkanlığına yapılması gerektiğini belirtmiştir.

15. Cumhuriyet Başsavcılığı; Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın gerekçesinde ise başvuru konusu toplantının ve gösteri yürüyüşünün dağıtılması hususunda emir ve talimat verildiğine ilişkin delillerin şikâyet dilekçesinde gösterilmediğini, bu konuda somut bir delil de olmadığını, ayrıca İstanbul'un birçok ilçesinde meydana gelen, adli ve idari soruşturma gerektiren olaylar nedeniyle Emniyet Genel Müdürü, İstanbul Valisi ve İstanbul İl Emniyet Müdürü'nün doğrudan sorumlu tutulmasının ceza hukukunun şahsi sorumluluk ilkeleriyle de bağdaşmadığını ifade etmiştir. Ceza hukuku açısından sorumluluk doğması için eylem ile eylemin faili veya faileri arasında uygun illiyet bağı olmasının hukuki bir zorunluluk teşkil ettiğini vurgulayan Cumhuriyet Başsavcılığı, söz konusu olaylar bakımından şikâyet edilen üst düzey kamu görevlileri ile olaylar arasında uygun illiyet bağı bulunmadığı sonucuna varmıştır.

16. Başvuru cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararına karşı yaptığı itiraz, İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 29/6/2016 tarihli ve 2016/3152 D. İŞ sayılı kararıyla reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 2911 sayılı Kanun'un "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı*" kenar başlıklı 6. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il ve ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

İl ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı, kamu düzenini ve genel asayiş bozmayacak, vatandaşların günlük yaşamını aşırı ve katlanılmaz derecede zorlaştırmayacak (...)(2) şekilde ve 22 nci maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir. İl ve ilçenin büyüklüğü, gelişmişliği ve yerleşim özellikleri dikkate alınarak birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenebilir."

18. 2911 sayılı Kanun'un "*Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri*" kenar başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

...

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır."

19. 2911 sayılı Kanun'un "*Toplantı veya gösteri yürüyüşünün dağıtılması*" kenar başlıklı 24. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle beraber, mevcut imkanlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılıcakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır."

20. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Aşağıda yazılı hallerde;

...

VII. İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için...

IX. Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçluları yakalamak için...

IX. Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için...

XII. Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılmaları için...

XIII. Yukardaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller için, Yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir.

..."

21. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişe karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kiracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan:

a) Bedeni kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya esya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını,

ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarı yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

22. 1/7/2014 tarihinde Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) Avrupa Konseyi tarafından yayımlanan *toplantı özgürlüğü* hakkındaki "*Venedik Komisyonu Görüşlerinin Derlemesi*" başlıklı belgenin ilgili kısmı şöyledir:

"4.2. Toplantı yapma özgürlüğüne zaman, mekân ve yöntem açısından uygulanan kısıtlamalar

Mekân, toplantı yapma özgürlüğünün en önemli unsurlarından birisidir. Toplantıyı düzenleyenlerin, toplantının amacına en uygun hizmet edecek mekânı seçme ayrıcalığı,

toplantı yapma özgürlüğünün özünü oluşturan parçalardan birini teşkil eder. Kamusal alanlarda düzenlenen toplantılar, o alanın rutin kullanımına izin vermek zorunda olmamalıdır, zira kamusal alanların bir toplantı için kullanılmasının herhangi başka bir kullanım ile aynı meşruiyete sahip olduğu uzun bir süre önce kabul edilmiştir. Dahası, bir toplantının amacı sıklıkla belli bir toplumla bağlantılıdır ve toplantı yapma özgürlüğü, toplantıyı hedef objesinin "görüp duyabileceği" mesafede gerçekleştirme hakkını da kapsamaktadır. ...

...Venedik Komisyonu, hangi mekânın toplantıya en uygun olacağını seçmenin toplantının düzenleyicilerine ait bir ayrıcalık olduğunun, zira anlamlı bir etki yaratabilmek için gösterilerin genellikle ilgi çekebilmek adına belli yerlerde yapılması gerektiğinin (Almancada buna "Apellwirkung" denmektedir) altını çizmektedir. Etkinliğin mekânını seçmede toplantı düzenleyicilerinin özgürlüğüne saygı bir norm olmalıdır. Barışçıl toplantı hakkının uygulanmasını kolaylaştırmak ve muhafaza etmek Devletin görevidir...

4.3 Toplantı mekânlarının Devlet yetkilileri tarafından belirlenmesi

...Yukarıda belirtildiği üzere, tüm kamusal alanlar toplantı düzenlenmesi için açık ve mevcut olmalıdır ve bu nedenle, toplantı düzenlemek için alanların resmi bir şekilde belirlenmesi, toplantıların düzenlenmesine uygun alanları sadece belirlenmemiş olmaları nedeniyle hariç tuttuğundan, kaçınılmaz olarak toplantı düzenlemek için kullanılacak mekânların sayısı kısıtlamaktadır. Toplantının düzenleneceği mekâna uygulanabilecek tek meşru kısıtlama, yalnızca tehlikeli alanlar ve kamuya kapalı tesislere ilişkindir."

23. 4/6/2010 tarihinde kabul edilen ve Venedik Komisyonu ile istişarede bulunan Avrupa'da Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatının Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (AGİT) için toplantı özgürlüğü hakkında danışma topluluğu tarafından düzenlenen barışçıl toplantı özgürlüğüne ilişkin kılavuzun somut olayla ilgili kısmı şöyledir (CDL-AD (2010) 020):

"Toplanmadan önce zorunlu kılınan kısıtlamalar ('daha önceki kısıtlamalar')

102. (...) Bu kısıtlamalar, 'saat, yer ve koşul' veya genel yasaklara ilişkin kısıtlama şeklinde olabilmektedir. Bununla birlikte, belirli saatlerde veya bölgelerde toplanmayı yasaklayan genel kapsama ilişkin yasal hükümler, belirli bir toplantı için kısıtlamalara kıyasla daha ayrıntılı bir gerekçelendirme gerektirmektedir. Her özel durumun koşullarını dikkate almanın mümkün olmadığı değerlendirilerek, yasada bu tür genel hükümlerin eklenmesi (ve uygulanması) zorunlu sosyal ihtiyacın varlığının kanıtlanabilmesi haricinde orantısız olarak anlaşılabilir. Strazburg Hâkimlerinin karar verdiği gibi 'makamlar nezdinde kullanılan ifadeler veya bazı bakış açılarından şok edici ve kabul edilemez ve dahası söz konusu gerekliliklerin yasalara aykırı olarak anlaşılacak demokratik ilkelerin reddedilmesi ya da şiddete teşvik durumları dışında, toplantı ve ifade özgürlüğünü bertaraf etmeyi hedef alan önleyici nitelikteki radikal tedbirler demokrasiye zarar vermekte dahası sıklıkla tehlikeye atmaktadır."

24. Kötü muamele yaşama ilişkin ilgili uluslararası hukuk için bkz. Onur Cingil (2), B. No: 2014/2976, 9/5/2018, §§ 26-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 12/10/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Gerçek Kişi Başvuruların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Gerçek kişi başvurular;

- 2015 yılı 1 Mayıs etkinliklerinde CS ve OC kimyasal içerikli gazın yoğun şekilde kullanıldığını, TOMA'larla tazyikli su sıkıldığını, polislerin plastik mermi kullandığını,

- Kendilerinin de aralarında bulunduğu grubun kolluk güçlerinin yoğun olarak kullandığı kimyasal gaza maruz kalmasının işkence yasağının ihlali niteliğinde olduğunu,

- 1 Mayıs etkinliklerini düzenleyen sivil toplum örgütlerinin temsilcileri aleyhine soruşturma açılmasının bir diğer saldırı biçimi olduğunu,

- Soruşturma makamının Anayasa'nın 100. maddesini, TBMM İçtüzüğü'nün 107. maddesini ve ceza sorumluluğunun şahsiliğini hukuka aykırı yorumlayarak ve delilleri toplama görevini kendilerine yükleyerek anılan hukuk yolunu etkisizleştirdiğini,

- Başbakan, İçişleri Bakanı, Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına yaptıkları şikâyetin kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçsuz bırakıldığını, anılan karara ilişkin itirazlarının Mahkemece gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek etkili hukuk yollarına başvuru hakkı, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, başvuruların kötü muamele iddialarına ilişkin olarak başvuruya konu olaydan 21 gün sonra Cumhuriyet Başsavcılığına sundukları şikâyet dilekçesinde herhangi bir sağlık raporu olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvuruların etkili soruşturma yapmanın ön şartı olan savunulabilir bir iddiayı kamu makamlarına sunmadığı belirtilmiştir.

28. Başvurular, Bakanlık görüşüne karşı sundukları cevap dilekçelerinde önceki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruda etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gereken bir mesele bulunmaması nedeniyle ve somut olayın şartları dikkate alınarak başvuruların iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, ...maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

...

30. Anayasa'nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

31. Anayasa'nın kişinin maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkını güvence altına alıp kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağını ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağını hüküm altına alan 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (birçok karar arasından bkz. *Ferit Kurt ve diğerleri*, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 72; *İlknur Özcan*, B. No: 2019/7314, 16/11/2022, § 42).

32. Sözü edilen negatif yükümlülükler devletin bireylerin vücut ve ruh bütünlüklerine saygı gösterme mesuliyetinin bir sonucu olarak kamu otoritelerinin kişilerin anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir (*Ferit Kurt ve diğerleri*, § 73; *Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav*, B. No: 2019/18583, 19/10/2022, § 52; *İlknur Özcan*, § 43).

33. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için söz konusu muamelenin asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerekir. Muamelelerin asgari ağırlık düzeyine varıp varmadığı konusundaki değerlendirme ise muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm faktörlere bağlıdır (*Tahir Canan*, § 23; *Turan Günana (7)*, B. No: 2019/85, 26/7/2022, § 45).

34. Devletin kişinin maddî ve manevî varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü -bireyin Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin *savunulabilir bir iddiasının bulunması şartıyla*- her türlü fiziksel ve ruhsal saldırıya ilişkin olaylardan sorumlu kişilerin belirlenmesini ve gerekiyorsa bu kişilerin cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı kişinin maddî ve manevî varlığını koruma hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen yaralanmalar veya ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (*Ferit Kurt ve diğerleri*, § 75; *Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav*, § 53).

35. Anayasa Mahkemesi kötü muamele yasağının negatif yükümlülüğüne ait maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaları incelerken asgari ağırlık seviyesine ulaştığı kabul edilen kötü muamele iddialarının makul şüphe kalmayacak şekilde kanıtlanması şartını aramakta ve başvurularda öncelikle bu konudaki kanıtlama sorununu ele almaktadır. Burada kötü muamele maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin -kişilerin devletin gözetimi ve denetimi altında tutulduğu sırada yaralandığı durumlarda devletin söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü altında olması hâli istisna olmak üzere- kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (*Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § 45). Bu konuda bir soruşturmanın başlatılabilmesi için öncelikle iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerekir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için her türlü makul, şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelere de oluşabilir. Ancak bu uygun şartların tespiti hâlinde bir soruşturma yükümlülüğünün bulunduğu bahsedilebilir (*C.D.*, B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

36. Öncelikle gerçek kişi olan başvurucuların biber gazı kullanımıyla ilgili iddiasının değerlendirilmesine geçilmeden önce ifade etmek gerekir ki biber gazının kimyasal tesiri yüzünden oluşan acı -meydana gelen yaralanmanın basit tıbbi müdahaleyle giderilebilir nitelikte olması durumunda bile- kişilerde ilave bir korku ve elem duygusuna yol açabilecek mahiyettedir. Bu sebeple güvenlik güçlerinin haksız yere bireylerin yüzüne biber gazı sıkarak yoğun fiziksel ve ruhsal acı çekmesine neden olmaları kötü muamele yasağını ihlal edebilir (benzer değerlendirme için bkz. *Betül Öztürk Gülhan ve Sıla Koç*, B. No: 2016/12937, 10/12/2019, §§ 33, 43-45).

37. Başvuru formunda başvurucular, kimyasal içerikli gaz ile tazyikli suya maruz kaldıklarını ileri sürmüş ancak bundan ne şekilde etkilendiklerini açıklamamıştır. Ayrıca başvuru dosyasında başvurucuların polis tarafından kullanılan biber gazına doğrudan maruz kaldıklarına ve/veya biber gazına maruz kalmaları nedeniyle yoğun fiziksel ve ruhsal acı çektiğine dair herhangi bir delil de bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucular kolluk güçlerinin müdahalesi nedeniyle vücutlarında bir yaralanma meydana geldiğine dair herhangi bir rapor sunmamıştır.

38. Mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamele yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri, vekilleri veya müdafilerinden farklı iddialar ileri sürmeleri gibi hususlar kötü muamele gerçeğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir (*Beyza Metin*, § 46; *Mehmet Erdem ve Diğerleri*, B. No: 2019/40288, 8/2/2023, § 31). Sonuç olarak mevcut başvuruda yaralandıklarına dair bir delil/emare sunamayan gerçek kişi başvurucuların kötü muamele maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadıkları değerlendirilmiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucular, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın geleneksel ve resmi olması nedeniyle 2911 sayılı Kanun'un "*İstisnalar*" kenar başlıklı 4. maddesine göre anılan Kanun kapsamında olmadığını, Taksim Meydanı'nın mülki amir tarafından belirlenen toplantı alanlarından olmaması nedeniyle müdahalenin hukuka aykırı olduğunu ifade etmiş ve buna dayanak olarak derece mahkemelerinin verdiği kararları sunmuştur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Anayasa'nın ilgili maddesinde güzergâh belirlenmesine ilişkin düzenleme olmadığını, daha önce Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan güzergâh belirleme yetkisinin 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'la madde metninden çıkarıldığını ifade etmiştir. Başvurucular somut olayda Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında ve Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlama nedenlerinin bulunmadığını, sadece varsayımlardan hareketle karar verildiğini, Cumhuriyet Başsavcılığının da idari karara dayanılarak yapılan müdahalede yeterli gerekçe bulunup bulunmadığını ortaya koymadığını, hukuka aykırı müdahaleye yeni gerekçeler ürettiğini, müdahalenin meşru ve demokratik toplumda gerekli olmadığını ileri sürmüştür.

41. Bununla birlikte başvurucular, etkinlik günü sabahın erken saatlerinden itibaren geniş bir alanda tüm toplu taşıma araçlarının iptal edilmesiyle bu cadde ve sokakları kullananlara haksız ve orantısız şekilde müdahale edildiğini iddia etmiştir. Dolayısıyla 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda kutlama yapılmasının kolluk güçlerinin orantısız müdahalesiyle engellenmesi nedeniyle düşüncelyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Son olarak başvurucular, soruşturma makamının TBMM İçtüzüğü'nün 107. maddesini ve ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini hukuka aykırı yorumlayarak ve delilleri toplama görevini kendilerine yükleyerek başvuru hukuk yolunu etkisizleştirdiğini belirtmiştir. Başbakan, Başbakan Yardımcısı, İçişleri Bakanı, Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına yaptıkları şikâyetin kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar sonuçsuz bırakılması nedeniyle etkili hukuk yollarına başvuru hakkı ve hak arama özgürlüğünün de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Bakanlık görüşünde, kamu düzenine toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edebilecek tedbirleri alabileceğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına atıf yapılmıştır. Ayrıca başvurucuların Valilikçe belirlenen alanlar dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek istedikleri vurgulanmış, müdahalenin meşru amacının bulunup bulunmadığı, yargılama makamlarının kararlarındaki tespit ve sonuçların kanunun uygulanması niteliğinde olup olmadığı, ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususlarının Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatları ve yasal düzenlemeler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

44. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçelerinde önceki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucuların barışçıl nitelikteki bir toplantıya ve gösteri yürüyüşüne kolluk görevlilerinin hukuka aykırı müdahalesine dair iddialarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gereken hususlara ilişkin olduğu gözetilerek iddialar, Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

46. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Başvurucular, gerçekleştirmek istedikleri toplantıya hukuka aykırı olarak müdahale edilmesinden sorumlu tuttuğu kamu görevlileri hakkında şikâyetle bulunmalarına rağmen kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

48. Anayasa Mahkemesi daha önce toplantı veya gösterilere hukuka aykırı olarak gerçekleştirildiği iddia edilen müdahalelerden sorumlu tutulan kamu görevlileri hakkında ceza soruşturması ve/veya kovuşturması yolunun tüketilmesini, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden inceleme yapılması için yeterli görmüş ve olağan kanun yollarının tüketildiğini kabul etmiştir (*Sevinç Hocaoğulları*, B. No: 2015/271, 15/11/2018, § 31; *Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği*, B. No: 2016/14547, 28/12/2021). Bunun yanında Anayasa Mahkemesinin yerleşik hâle gelen içtihadında, bir toplantı ya da gösteri yürüyüşü esnasında kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin birlikte ileri sürüldüğü başvurularda da delillerin derhâl toplanması, olayın aydınlatılmasına yönelik araştırma yapılması ve sorumluların tespit edilmesi için her iki ihlal iddiası yönünden de ceza yargılaması yolunun etkili başvuru yolu olduğu kabul edilmiştir (*Onur Cingil*, B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 61; *Ahmet Kürşad Özsoy ve diğerleri*, B. No: 2013/5387, 15/6/2016, § 51; ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kabul edilebilirliğe ilişkin benzer değerlendirmeleri için bkz. *Aşıcı/Türkiye (No. 2)* (B. No: 26656/04, 31/1/2012; *Ekşi ve Ocak/Türkiye*, B. No: 44920/04, 23/2/2016; *DİSK ve KESK/ Türkiye*, B.No: 38676/08, 27/11/2012; *Süleyman Çelebi ve diğerleri* B.No: 37273/10..., 24/5/2016). Dolayısıyla somut olayda başvurucuların, müdahaleden sorumlu gördükleri kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetle bulunarak olağan kanun yolunu tükettikleri anlaşılmıştır.

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muammer TOPAL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

50. Somut olayda başvuruçuların da içinde olduğu grubun 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda düzenlemek istediği toplantıya engel olunmasının başvuruçuların mekân seçme hakkına müdahale niteliğinde olduğu, dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *(Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) [GK], B. No: 2017/36889, 29/9/2022, § 36)*).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

51. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

52. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

53. 2911 sayılı Kanun'un 6., 23. ve 24. maddeleri ile 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde yer alan düzenlemelerin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

54. Başvuruçuların gösteri yürüyüşüne müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin önceden izin almadan barışçıl nitelikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu yönündeki düzenleme ile bu hak güvenceye bağlanmıştır. Anılan bireylerin bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır. Bu nedenle söz konusu hak, ifade özgürlüğüyle de yakından ilgili olup ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır (benzer nitelikte değerlendirme için bkz. AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, §§ 21. 22; AYM E.2020/12, K. 2020/46, 10/9/2020, §§ 5, 6)

56. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının tanımı, amacı ve mahiyeti dikkate alındığında bu hakkın unsurlarından biri de toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı veya güzergâhı seçme serbestisidir (benzer nitelikte değerlendirme için bkz. *DİSK*, § 37). Nitekim toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin amacına ve açıklanan düşüncenin muhataplarına ulaşabilmesi ve tesir oluşturabilmesi bakımından gösteri ve toplantı yürüyüşünün düzenlendiği mekân önem taşımaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânın seçiminin *kural olarak* düzenleyicilerin takdirinde olması gerekmektedir (yasal düzenlemeler bağlamında yapılan açıklamalar için bkz. AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 25).

57. Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı devlete, hakkın ve kamu düzeninin korunması amacıyla pozitif yükümlülükler de yüklemektedir. Devlet, yüklenen pozitif yükümlülüklerin zorunlu kıldığı tedbirler kapsamında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenecek mekânı yasaklayabilir, böyle bir mekâna erişime sınırlı olarak izin verilebilir veya alternatif bir toplantı mekânı sunulabilir. Tedbirler toplantı ve gösterinin büyüklüğüne, mahiyetine ve katılımcı sayısının yanında toplantı veya gösterinin yapıldığı mekân gözetilerek değerlendirilmelidir (AYM, E. 2014/101, K. 2017/142, 28/9/2017 § 34). Anılan hakka yönelik müdahalenin ancak *kaçınılmaz zorunluluklar* ile haklı kılınabileceği hâllerde ve bu hakka getirilen sınırlamaların dar yorumlanarak uygulanması gerektiği de gözetilmelidir.

58. Başvuruya konu olayda Anayasa Mahkemesinin görevi, idare ve yargı merciince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların kanuna uygunluğunu denetlemek değildir. Nitekim toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilen kısıtlamaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi hususunda da kamu gücünü kullanan organlar ile mahkemelerin belirli bir takdir yetkisi vardır. Bununla birlikte idari mercilerin veya derece mahkemelerinin kabulleri ile gerekçelerinin nihai denetim yetkisi Anayasa Mahkemesine ait olup Anayasa Mahkemesi bu değerlendirmeyi müdahalelerin gerekçelerine bakarak yapacaktır (*Ahmet Korkmaz ve diğerleri*, B. No: 2014/10265, 10/1/2018, § 45; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadağ*, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 47; toplantı hakkına yapılan müdahalelerde adil denge sağlanması ve ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmesi gerekliliği için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 74, 89, 92, 93). Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, belirli bir mekânda düzenlenmek istenen bir toplantıya yapılan müdahaleyi değerlendirirken müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesine uygun olarak makul, dikkatli ve iyi

niyetle yapıp yapılmadığını ve müdahalenin haklılığı için ikna edici bir gerekçe sunulup sunulmadığını gözönünde bulunduracaktır. Bununla birlikte kamu otoritesinin müdahalesinin zorunlu bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığını ve orantılı olup olmadığını da irdeleyecektir (zorunlu bir toplumsal ihtiyaç ve orantılılık açıklamaları için birçok karar arasından bkz. *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, §§ 32, 33, 56; *Sevinç Hocoaoğulları*, B. No: 2015/271, 15/11/2018, §§ 39-42; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, §§ 73, 74).

(b) Somut Olayın Değerlendirmesi

59. Somut olayda başvuru Sendika ve Birlikler, Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde herkese açık olacak bir anma ve kutlama yapmak için Valiliğe bildirimde bulunmuştur (bkz. § 8). Geniş katımlı toplantıların ve gösteri yürüyüşlerinin düzenlendiği 1 Mayıs günleri, kamu makamlarının kamu düzenini korumak için olağan zamanlara göre daha fazla önlem aldığı günlerdir. Dolayısıyla böyle günlerde kamu düzeninin korunması amacıyla alınan önlemler ile kişilerin temel haklarının çatışması kaçınılmaz olacaktır. Nitekim İstanbul Valiliği, Taksim Meydanı'nın 1 Mayıs İşçi Bayramı etkinliklerinde kullanılmak üzere belirlenen alanlardan biri olmaması ve kamu düzeninin bozulacağına dair bazı kaygılar nedeniyle bu talebi reddetmiştir (bkz. § 10). Başvuruculara toplantı için farklı bir yer önerilmiştir. Buna ilave olarak Taksim Meydanı, başvuru Sendika ve diğer sendikaların sınırlı sayıda temsilcisine açılmıştır. Bunun dışında meydan tüm toplanmalara ve gösterilere kapatılarak meydana bariyerler kurulmuş ve çok sayıda polis görevlendirilmiştir.

60. Başvurucular anılan kararın iptali için idare mahkemesinde dava açtıklarına dair bir bilgi veya belge sunmamıştır. Buna mukabil başvurularda 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesine aykırı olarak mülki amirin önceden belirlediği toplantı alanı dışında olan Taksim Meydanı'nda kutlama yapmak istemeleri nedeniyle kolluk güçlerince müdahale edilmiştir.

61. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanları belirleme yetkisinin mahallin en büyük mülki amirine verilmesi; kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarına dayanmaktadır. Bu bağlamda kamu otoritelerinin -somut olayın şartlarına göre- katılımcılar tarafından tercih edilen, toplantı veya gösteri yapılmak istenen bir alan veya güzergâhı yasaklaması veya alternatif mekân önermesi anılan hakka yönelik açık bir müdahale olmakla birlikte tek başına ve otomatik olarak bu hakkın ihlalini doğurmaz (benzer değerlendirmeler için bkz. *Şerafettin Can Atalay*, B. No: 2021/9387, 19/1/2023, § 33; bildirim yükümlülüğüne ilişkin benzer değerlendirmelerin yapıldığı karar için bkz. *Ali Orak ve İrfan Gül*, B. No: 2014/10626, 18/4/2018, § 32). Nitekim mülki amirin toplantı ve gösteri yürüyüşü güzergâhını bireylerin mekân seçme hususundaki tercih hakkını aşırı biçimde kısıtlayacak, toplantıya veya gösteri yürüyüşüne katılımı caydırıcı hâle getirecek veya bu hakkın kullanımını zedeleyecek şekilde belirlemesi durumunda buna dair idari karar, idari yargı yerlerince denetlenerek gerekirse iptal edilebilir (*Şerafettin Can Atalay*, § 39; AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, §§ 37, 38).

62. Ancak somut olayda başvuru bu hukuk yolunu kullanmamış, idari işlemin iptali için çaba göstermemiştir. İdari bir kararın iptaline yönelik başvuru yolları tüketilmeden, bir hakkın kullanıldığından bahisle anılan karara uyulmaması hukuk devletinde kabul edilemez. Aksi takdirde mülki amirin toplantı ve gösteri yürüyüşü yerlerini belirlemeye yönelik kararlarına uyulmasının gerekmediği, 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca belirlenen yerlerde yapılmayan toplantılara yaptırım uygulanamayacağı veya hiçbir şekilde

müdahale edilemeyeceği gibi yanlış bir sonuca ulaşılabilir. Bu nedenle somut olayda olduğu gibi kanuna aykırı böyle hâllerde toplantının düzenleyicilerine orantılı şekilde yaptırım uygulanabilir veya kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin ihlal edileceğine dair somut gerekçeler varsa toplantıya müdahale edilebilir.

63. Buna karşın Anayasa Mahkemesi birçok içtihadında yalnızca usulüne uygun olarak tertip edilmemiş bir toplantının veya gösteri yürüyüşünün varlığının temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını açıklamıştır (*Dilan Ögüz Canan*, § 49; farklı bağlamlarda benzer değerlendirmeler için bkz. *Sevinç Hocaogulları*, § 45; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 69; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122; *Filiz Kerestecioğlu Demir (3)*, B. No: 2020/11218, 19/10/2022, §76) . Dolayısıyla -idari bir karara aykırı olsa dahi- toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına müdahale edilebilmesi için demokratik bir toplumda zorlayıcı nedenlerin varlığının yetkili mercilerce ortaya konulması gerekir (birçok karar arasından bkz. *Sevinç Hocaogulları*, § 46; *Gülcan Kurnaz ve diğerleri*, B. No: 2020/101, 16/6/2022, § 49).

64. Dosyadaki bilgi ve belgelerden Valiliğin uygun görmeme/yasaklama kararının başvuruya konu toplantıya müdahalenin dayanak gerekçesi olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla mevcut başvuruda öncelikle toplantının engellenmesine dayanak olan gerekçe ile anılan mekânda yapılacak etkinliğe devletin daha fazla müsamaha göstermesinin mümkün olup olmadığı tartışılacak, toplantı ve gösteri yürüyüşüne yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı değerlendirilecektir. Ancak somut olayı değerlendirmeden önce 1 Mayıs'ın ve bununla bağlantılı olarak başvuruya konu Taksim Meydanı'nın başvuru Sendika, Birlik ve temsil ettiği işçiler bakımından öneminin incelenmesi uygun olacaktır.

65. Amerika Birleşik Devletleri'nde işçilerin 1 Mayıs 1886'dan beri iş gününün sekiz saat olması için başlattığı mücadeleye ortaya çıkan süreçte 1 Mayıs günü, Milletlerarası İşçi Kardeşliği Teşkilatının 1889'da yaptığı Paris Kongresi'nde (II. Enternasyonalin I. Kongresi) işçilerin ortak bayramı ilan edilmiştir. 1 Mayıs, ülkemizde de 2429 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle 22/4/2009 tarihinden itibaren *Emek ve Dayanışma Günü* olarak kabul edilmiştir (*Ahmet Korkmaz ve diğerleri*, § 43). TBMM'nin İşçileri Komisyonu raporunda "*birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de 1 Mayısın tatil ilan edilmesinin ve bunun yasal dayanağının oluşturulmasının olumlu bir düzenleme olacağı ve çalışma barışına katkı sağlayacağı*" ifade edilmiştir.

66. Somut olayda 1 Mayıs, Emek ve Dayanışma Günü ile bağlantılı ele alındığında toplantı mekânı olarak tercih edilen ve toplantı yapılması talebinin yetkililer tarafından reddedildiği Taksim Meydanı'nın başvuru, diğer sendikalar ve işçiler açısından önemi açıktır. Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı'nda gerçekleştirilen ve yetkililerce o tarihte yaklaşık beş yüz bin kişinin katıldığı toplantı ve gösteride çıkan kargaşada ve gerçek mermilerin kullanıldığı şiddet olaylarında otuz dört kişi hayatını kaybetmiş, çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu tarihten sonra Taksim Meydanı başta işçiler ve sendikalar olmak üzere farklı kesimler için 1 Mayıs kutlamalarında sembolik bir değer kazanmıştır. Meydana gelen olaylar toplumsal hafızaya kazınmış, uzun yıllar devam eden soruşturmalardan ve yargılamalardan hiç kimse ceza almamıştır. Sendikalar ile devlet yetkililerinin karşılıklı suçlamaları bugüne kadar canlılığını korumuştur.

67. Bu nedenle işçi ve sendika kültürünün yapı taşlarından biri olan Taksim Meydanı yalnızca 1 Mayıs günü orada bulunanların dayanışmasını değil aynı zamanda

emekçilerin ortak hafızasının varlığını göstermektedir. Bu durumda kendisini o kültürün bir parçası olarak gören her kişinin 1 Mayıs günlerinde Taksim Meydanı'nın ifade ettiği anlamı doğrudan tecrübe etmek ve edindiği tecrübeyi kuşaklar boyunca aktarmak için orada bulunma hakkı vardır. 1 Mayıs'ın Taksim Meydanı ile özdeşleşmesi nedeniyle anılan mekânın sınırlanması aktarılmak istenen düşüncenin de sınırlanmasına neden olmaktadır.

68. Nitekim 22/4/2009 tarihinde kanuni bir düzenlemeyle 1 Mayıs'ın Emek ve Dayanışma Günü ilan edilmesinden sonraki 2009, 2010, 2011 ve 2012 yılları 1 Mayıs günlerinde Taksim Meydanı'nda toplantı yapılmasına -bu alandaki kutlamaların işçi ve sendika kültürünün bir parçası olduğu kabul edilerek- müdahale edilmemiştir. 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (b) bendine göre değerlendirme yapan idare, Taksim Meydanı'ndaki 1 Mayıs törenlerini *geleneksel* olarak yorumlamış ve kutlamalar yapılabilmiştir. Açıklanan nedenlerle somut olayda da olduğu üzere 1 Mayıs kutlamaları için Taksim Meydanı'nın sınırlı sayıda kişiye açılması ve yalnızca az sayıda sendika temsilcisinin o mekânın ifade ettiği anlamı hissetmesi orada olma hakkı olan işçilerin 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nün anlamını hissettiklerinin kabulü için yeterli olmaz. Ayrıca somut olayın şartlarında başvuru Sendika ve Birliklerin idarece belirlenen bir alanda 1 Mayıs kutlaması yapması da hedeflenen amaçlara erişebilmeleri için yeterli değildir .

69. İdarenin uygun görmeme/yasaklama kararının ve somut müdahalesinin basın duyurusunda yer alan diğer bir gerekçesi ise Taksim Meydanı'nın bazı ekonomik ve sosyal faaliyetleri engelleyecek merkezi konumda olmasıdır. Meydan; halkın dinlenme, seyahat etme ve eğlenme gibi birtakım sosyal ve kültürel faaliyetlerine yoğun şekilde hizmet ettiği, burada büyük ölçekli gösteriler yapıldığı takdirde kamu düzeninin aksayabileceği, yaşanabilecek muhtemel şiddet hareketlerine karşı tedbir alınması zor olacağı gerekçeleriyle kitlesel toplantı ve gösterilere kapatılmıştır. Özellikle Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs İşçi Bayramı kapsamında yapılacak bir toplantı ve gösteriye çok sayıda kişinin katılacağı da gözletildiğinde kuşkusuz bu toplantı halkın günlük hayatında bazı aksaklıklara neden olacaktır. Ancak Taksim Meydanı'nın ve 1 Mayıs tarihinin işçiler ve sendikalar için büyük bir sembolik önemi olduğu da gözardı edilmemelidir.

70. Anayasa Mahkemesi birçok kararında kamuya açık bir alanda yapılan toplantı ve gösteriler, doğası gereği trafik da dâhil olmak üzere günlük hayatın işleyişinde bazı aksaklıklara neden olsa bile Anayasa'nın 34. maddesinde teminat altına alınan hakkın zarar görmesini engellemek amacıyla kamu gücünü kullanan yetkililerin barışçıl toplantılara sabır ve hoşgörü ile yaklaşmaları gerektiğini ifade etmiştir (*Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 69; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 119). Somut olayda başvuru sahiplerinin eylemlerinin kamu düzenini bozdukları veya alınan güvenlik önlemlerini zaafa uğrattıkları yönünde bir değerlendirme ve tespit bulunmamaktadır. Bu sebeple de toplantının yalnızca halkın dinlenme, seyahat etme ve eğlenme gibi birtakım sosyal ve kültürel faaliyetlerinde aksaklıklara neden olması 1 Mayıs İşçi Bayramı kapsamında yapılacak bir toplantı ve gösteriye müdahaleyi tek başına haklı gösteremez.

71. Son olarak Anayasa Mahkemesi değerlendirmelerinde idarenin dayandığı ve yasaklama kararı ile toplantıya müdahalenin gerekçesini oluşturan güvenlik mülahazalarını dikkate alacaktır. Nitekim planlanan herhangi bir toplantı veya gösteride, kamu düzeni ile başkalarının hakkının korunmasına veya güvenliğinin sağlanmasına yönelik yasal ve fiili tedbirlerin alınması yetkili makamlar için bir yükümlülüktür. Dolayısıyla idari makamların anılan amaçları gerçekleştirmeye yönelik geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

72. Bununla birlikte kamu otoriteleri, barışçıl toplanma hakkını korumak amacıyla alacakları diğer tedbirlerin yanı sıra hakka yönelik makul olmayan sınırlamalar içeren gizli engellere sebebiyet verecek uygulamalardan da kaçınmalıdır. Bilhassa toplanmak istenen mekân, katılımcılar ve toplanmanın amacına ulaşılması yönünden önemli ise mekân belirleme serbestisine ve toplantıya yapılan müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması ve bunun ispatı müdahale eden idare ile müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerine düşmektedir. Bu doğrultuda kamu gücünü kullanan organlar; anayasal haklara, somut olayda olduğu gibi temel hakka yönelik bir sınırlama ve bu sınırlamayı gerekçe göstererek toplantıya bir müdahalede bulduklarında şu değerlendirmeleri yapmalıdır:

i. Düzenlenecek toplantı ve gösterinin kamu düzenini bozacak nitelikte somut bir tehlike veya açık ve yakın bir tehdit oluşturup oluşturmadığını irdelemelidir.

ii. Kamu otoriteleri hakkın sınırlanmasına ihtiyaç duyduğunda bunu gerektiği oranda yapmalı, durumun gerektirdiğinden ağır olan veya somut olayın şartlarında gerekmeyen tedbirlere başvurmamalıdır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının etkin kullanımına yönelik olarak idarenin pozitif yükümlülükleri bulunduğunu da gözlemelidir. Bu doğrultuda ortaya konan tehlike ve tehditlerin daha az katı tedbirlerle engellenip engellenemeyeceğini, dolayısıyla somut olayın şartlarında tedbirin zorunlu olup olmadığını değerlendirmelidir.

iii. Sınırlayıcı veya yasaklayıcı şartların varlığı ile somut tehlike veya açık ve yakın tehdit arz eden bu şartların tüm tedbirlere rağmen engellenemeyecek nitelikte olduğunu somut delillere dayalı, ikna edici ve yargısal denetime açık olacak şekilde göstermelidir (benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. *İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri*, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 47).

iv. Bir toplantı veya gösteriye yapılacak müdahalelerin kamu düzeninin sağlanması için gerekli olduğunun veya katılımcıların bu anayasal haklarını kullanırlarken sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıkları yetkili mercilerce (polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) ortaya konmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 53).

v. Son olarak alınacak tedbirin haklılığı ancak başvuru sahiplerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkıyla kamu düzeni, güvenliği ve başkalarının hak ve özgürlükleri arasında adil bir denge kurulmasıyla mümkündür. Bu nedenle idare ve derece mahkemeleri, bu konuda adil bir denge kurulduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle göstermelidir (*İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri*, § 45).

73. Ancak somut olayda idare ve yargı mercii, toplantı veya gösteri yürüyüşünün amacını, mahiyetini ve katılımcı sayısını gözönünde bulundurarak -anılan mekân, özellikleri itibarıyla kısıtlamaya elverişli olsa bile- etkinliğin gerçekleştirilme imkânı olup olmadığını, somut müdahalenin kamu düzeninin ve üçüncü kişilerin haklarının korunması amacı çerçevesinde gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğini değerlendirmemiştir.

74. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, 5442 sayılı Kanun'un ilgili maddelerine atıf yapılarak kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanmasının mülki amirin yetki ve sorumluluğunda olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca geçmişteki 1 Mayıs etkinliklerinde yaşanan olaylar ile nüfus ve araç trafiği yoğunluğu da gözetilerek somut müdahalenin hukuka uygun bir tedbir olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Başsavcılık; Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve İçişleri Bakanı'nın görevleriyle ilgili suçlarda ceza hukuku anlamında soruşturmanın Anayasa'nın 100. ve TBMM İçtüzüğü'nün 107. maddelerine göre ancak meclis soruşturması usulüyle başlatılabileceği, diğer kamu görevlileri hakkında ise şikâyetin 4483 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca soyut ve genel nitelikte olduğu, alınan ve uygulanan tedbirlere karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığı ve şikâyetin işlemlenmeden kaldırılması kararı vermiştir (bkz. §§ 15,16). Buna göre Cumhuriyet Başsavcılığı, incelediği suç isnadı bağlamında başvuruya konu müdahalenin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğine ve orantılı olup olmadığına ilişkin değerlendirme çabası içine girmemiştir. Ayrıca kararda olayda başvuru sahiplerinin toplantıya katılma faaliyeti dışında bu hakkına yönelik müdahaleyi gerektirecek ödev ve sorumluluğuna aykırı olan eylemlerine ilişkin bir tespit ve değerlendirmede de bulunmamıştır.

75. Öte yandan kamu makamları, 1 Mayıs'ın *Emek ve Dayanışma Günü* ilan edilmesinden sonra 2019 yılı 1 Mayıs kutlamasının Taksim Meydanı'nda gerçekleştirildiğini, bununla birlikte 2010, 2011 ve 2012 yıllarının 1 Mayıs günlerinde de Taksim Meydanı'nda 1977 yılında yaşanan olaylarda hayatını kaybeden veya yaralananların anılmasına, Emek ve Dayanışma Bayramı'nın kutlanmasına izin verildiğini, alınan önlemler neticesinde anılan toplantılarda kamu düzeninin korunması için müdahale edilebilecek nitelikte bir şiddet olayı yaşanmadığını da gözetmemiştir. Toplantının Taksim Meydanı'nda gerçekleştirilmesi hâlinde alınabilecek her tür tedbire rağmen mevcut olduğu iddia edilen tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesinin mümkün olmadığı ortaya konulmuştur.

76. Mevcut olayda idarenin yasaklama ve dolayısıyla müdahale gerekçelerinden bir diğeri, İstanbul'da yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşleri alanları içinde Taksim Meydanı'nın yer almamasıdır. Ancak toplantı ve gösterinin düzenlenmesi ile hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi için mekânın önemi gözetildiğinde mekân seçme serbestisinin kategorik olarak yasaklanması anayasal hak bakımından kabul edilemez. Nitekim yukarıda da açıklandığı üzere hedef kitlenin ilgisini çekebilmek için toplantının belli yerlerde yapılması gerekebilir. Bu nedenle hangi mekânın toplantıya en uygun olacağını seçme serbestisi, toplantının düzenleyicilerine tanınmalıdır (bkz. § 56). Dolayısıyla kamu otoritelerinin bu yöndeki sınırlamasının ve müdahalesinin somut olayın şartlarına göre demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Şerafettin Can Atalay* kararında, katılımcılarca tercih edilen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme mekânının önceden belirlenen yer ve güzergâhlardan olmadığı şeklinde ilgili ve yeterli olmayan bir gerekçeyle idarece reddedilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır (mekân tercih etme serbestisine ve sınırlanmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. *Şerafettin Can Atalay* §§ 36-42). Buna göre mekân yasağına ilişkin bir karar verilebilmesi ancak somut ve haklı gerekçelerin ortaya konulmasıyla mümkündür. Dolayısıyla Taksim Meydanı'nın idarece önceden belirlenen toplantı alanlarından biri olmadığı şeklindeki gerekçe, tercih edilen mekânda toplantı yapılmasını tamamen yasaklamak için yeterli kabul edilemez.

77. Somut olayda gösteri yürüyüşü henüz başlamadan kolluk güçlerince müdahale edilmiştir. Düzenlenen tutanak ve belgelerde etkinliğin bazı faaliyetlerin aksamasına neden

olduğu, kamu düzenini bozduğu veya alınan güvenlik önlemlerini zaafa uğrattığı yönünde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca başvuruya konu toplantının içeriği, şekli, amacı, süresi, katılımcı sayısı, Taksim Meydanı'nda yapılacak bir toplantının gündelik yaşamı aşırı ve katlanılmaz düzeyde zorlaştırıp zorlaştırmayacağı, bu yerde etkinlik yapılmasını mümkün kılacak şekilde bir tedbir alınıp alınamayacağı, sunulacak alternatif mekânın toplanma hakkını etkisiz hâle getirip getirmeyeceği idare ve yargı mercii tarafından değerlendirilmemiştir. Bu doğrultuda mevcut olayda idarenin 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasını mutlak surette yasaklamasını gerektirecek gerçek bir tehlikenin varlığını açıklamadan ve katılımcıların anılan yerde etkinlik yapabilmeleri için mümkün olan önlemler bulunup bulunmadığını irdelemeden tercih edilen mekânda toplanmayı yasakladığı, bu karara dayanan kolluk güçlerinin de derhâl müdahale etmesini gerektirecek makul bir sebep olmadan ve anılan hakkın kullanılabilmesine yönelik bir tolerans göstermeden gruba müdahale ettiği anlaşılmıştır.

78. Sonuç olarak 1 Mayıs'ı Taksim Meydanı'nda kutlamak isteyen başvurucuların gösteri ve yürüyüş hakkına yönelik olarak zor kullanılmak suretiyle dağıtılması şeklindeki müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve demokratik bir toplumda gerekli olduğu *ilgili ve yeterli gerekçe*lerle ortaya konulmamıştır.

79. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

80. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

81. Kararın bir örneğinin yeni ihlallerin önlenmesi için Valiliğe, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

82. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara ayrı ayrı 18.000 TL tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muammer TOPAL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 239,50 TL harcın başvuruculara MÜŞTEREKEN; 18.800 TL vekâlet ücretinin Av. Necdet Okcan tarafından temsil edilen başvurucular Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Kani Beko ve Arzu Çerkezoğlu'na MÜŞTEREKEN, Av. Metin İriz tarafından temsil edilen başvurucular Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu ve Lami Özgen'e MÜŞTEREKEN, Av. Oya Meriç Eyüboğlu tarafından temsil edilen başvurucular Hüseyin Demirdizen ve Bayazıt İlhan' a MÜŞTEREKEN, başvuru Mehmet Soğancı'ya ise AYRI ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculara net 18.000 TL tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin benzer hak ihlallerinin önlenmesi amacıyla bilgi için İstanbul Valiliğine, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/10/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Bir kısım işçi sendikaları ve birlikleri 2015 yılı 1 Mayıs kutlamalarının Taksim Meydanı'nda yapılması için 28.04.2015 tarihinde İstanbul Valiliğine talepte bulunmalarına karşılık, Valilik 29.04.2015 tarihli basın duyurusu ile "söz konusu kutlamalar için değişik mekanların belirlendiğini, Taksim Meydanı'nın yoğunluğu, yüksek katılımlı toplantılara müsait olmaması ve buna bağlı olarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabileceği" gerekçeleriyle burada kutlama yapılmasını uygun görmemiştir.

2. Bu durum Valilik tarafından bazı başvurululara 30.04.2015 tarihinde yazılı olarak bildirilmiş, bu bildirimde "toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapılmasına izin verilen alanlar arasında Taksim Meydanı'nın bulunmadığı kamu düzeni ve güvenliği gerekçesiyle Taksim Meydanı'na yönelik kutlama talebinin reddedildiği" ifade edilmiştir.

3. Başvurucular süresi içerisinde bu bildirimle karşı yasal yollara müracaatta bulunmamışlardır.

4. 1 Mayıs 2015 tarihinde takriben seksen kişilik bir grubun Taksim Meydanı'na gösteri yapmak amacıyla yönelmeleri üzerine güvenlik kuvvetlerinin müdahalesi üzerine bu grup dağıtılmıştır.

5. Sendika ve birlik başkanlarının gruba yapılan müdahalenin orantısızlığı iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına yaptıkları suç duyurusunda Başbakan, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi ve İl Emniyet Müdürü hakkında işlem yapılması istenmiştir.

6. Söz konusu şikâyet işleminden kaldırma ve kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararlarıyla 12.05.2016 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Bu karara yapılan itirazın reddi üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

7. Başvurucuların sürecin başından beri arzuları 1 Mayıs kutlamalarını Taksim Meydanı'nda yapmaktır. Bu yöndeki taleplerinin idare tarafından yukarıda aktarılan gerekçeler çerçevesinde reddedilmesi üzerine hukuki süreci devam ettirmemişlerdir. Dolayısıyla Taksim Meydanı'nın 1 Mayıs kutlamaları için elverişli bir yer olup olmadığı hususunda sadece idarenin olumsuz yönde bir değerlendirmesi olup, bunun dışında yargı makamları tarafından konu tetkik edilmiş değildir.

8. Suç duyurusu üzerine Cumhuriyet başsavcılığının yaptığı inceleme göstericilere yapılan müdahalenin kötü muamele oluşturup oluşturmadığı konusuyla ilintili olup, Taksim Meydanı'nın toplantı ve gösteri yapılmaya uygun bir alan olup olmadığıyla ilgili değildir. Bu soruşturma üzerinden Cumhuriyet başsavcılığının böyle bir değerlendirme yapması da imkân dahilinde bulunmamaktadır.

9. Süreç sonunda Taksim Meydanı'nın 1 Mayıs kutlamaları için elverişli bir alan olup olmadığı ile ilgili değerlendirme Anayasa Mahkemesi tarafından bu başvuru nedeniyle yapılmaktadır. Anayasa Mahkemesi bu noktada geçmiş bazı yıllarda 1 Mayıs kutlamalarına izin verilmesi nedeniyle Taksim Meydanı'nda kutlama yapılmasına izin verilmesi gerektiğini değerlendirmektedir.

10. Kanaatimizce, başvurucların kendilerince başlatılan izin alma sürecinin ret ile sonuçlanmasına bağlı olarak idarenin bu kararını yargı mercilerinin denetiminden geçirdikten sonra bireysel başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Suç duyurusu üzerine Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yürütölen soruşturma toplantı ve gösteri yürüyüşü bağlamında yer seçme hakkı konusunda değerlendirme yapmaya elverişli bir yol değildir.

11. Bir mekânın toplantı ve gösteri yürüyüşü için elverişli olup olmadığı yönünde idarenin yaptığı değerlendirmenin hiçbir yargılama sürecine tabi olmaksızın doğrudan Anayasa Mahkemesi tarafından irdeleniyor olması ikincillik ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

12. Bu gerekçelerle yer tercihine bağlı olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkına yapılan müdahalenin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğunu değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

FARKLI GEREKÇE

13. Çoğunluğun esasa ilişkin yaptığı değerlendirme sonucunda ulaştığı ihlal sonucuna, mekân seçme serbestisine yapılan müdahale ile değil gösterinin barışçıl olmaktan çıktığına ilişkin veriler ortaya konulmadan gösteriye müdahale edilmesinin ihlal oluşturacağı gerekçesiyle iştirak olunmuştur.

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

KARŞIOY

1. Aşağıda belirtilen gerekçelerle başvurunun kabul edilmez olduğuna karar verilmesi gerektiğini düşündüğümden Sayın Çoğunluğun vardığı sonuca katılmıyorum.

2. Kararda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin müdahale "1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda düzenlemek istediği toplantıya engel olunmasının başvuruların mekân seçme hakkına müdahale" olarak nitelendirilerek bir inceleme yapılmıştır. Sayın Çoğunluk toplantıya engel olunmasını, İstanbul Valiliğinin Taksim Meydanında sınırlı sayıda katılıma izin vermesi (geniş katılıma izin verilmemesi) kararına dayandırmış ve büyük ölçüde Anayasa Mahkemesinin yakın tarihli *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk)* (B. No: 2017/36889, 29/9/2022) kararındaki inceleme yöntemini takip etmiştir.

3. Bununla birlikte *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk)* kararına konu başvuru ile eldeki başvuru arasında tüketilen yol bakımından önemli bir fark bulunmaktadır. *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk)* başvurusunda şikayet Valiliğin Taksimde 1 Mayıs kutlamalarına izin vermemesi kararına karşı idari yargı yolu tüketilerek bireysel başvuru yapılmıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi o başvuruda işin esasını inceleyerek Valilik kararı ile ardından verilen idari yargı kararını toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı yönünden denetlemiştir.

4. Ancak eldeki başvuruda başvuruların Valiliğin ilgili kararının iptali için idari yargı yolunu tükettiklerine ilişkin bilginin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurular sadece savcılığa suç duyurusu yaptıktan ve savcılık tarafından inceleme sonuçlandırıldıktan sonra bireysel başvuru yapmışlardır. Savcılıklar *suç isnadına ilişkin* eylemler ile ilgili araştırma yapmakla sınırlı yetkiye sahip olup kural olarak idari makamların suç teşkil etmeyen *kararlarının* hukukiliğini denetleme yetkisine sahip değildir. Bu nedenle Savcılıkça sadece *suç isnadıyla* sınırlı bir inceleme yapılacağı nazara alındığında Valilikçe toplantıya izin verilmemesine yönelik idari kararın denetlenmesi bakımından ceza soruşturması yolunun etkili bir yol kabul edilmemesi gerekir.

5. Ceza soruşturmasından sonra idari kararların bireysel başvuruda denetlenmesi Anayasa Mahkemesinin toplantının idari işlemle engellendiği hallerde idari yargı yolunun etkili kanun yolu olduğuna ilişkin genel yaklaşımıyla da çelişebilir (Anayasa Mahkemesinin toplantının idari işlemle engellendiği şikayetlerinde idari yargı yolunu etkili gördüğüne ilişkin kararlar arasından bkz. *Sedat Vural* B. No: 2014/5559, 25/4/2014; *İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri* B. No: 2016/23696, 8/6/2021).

6. Açıklanan nedenlerle başvurular tarafından -somut olay bakımından etkili olan- idari yargı yolu tüketilip bireysel başvuru yapılmadan Valilik kararının esasının ilk elden incelenmesinin mümkün olmadığını, bu nedenle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı verilmesi gerektiğini düşündüğümden Sayın Çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Başvuru Numarası : 2016/14517

Karar Tarihi : 12/10/2023

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememizin çoğunluğu, başvuruya dayanak idari işleme karşı idari yargı yolu tüketilmeden yapılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Yukarıda başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin yazılan karşıoy gerekçelerine katıldığımdan aksi yöndeki başvurunun kabul edilebilir olduğu yönündeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

2. Ayrıca başvurunun esası ile ilgili de karşı oyum bulunmaktadır. Olayda başvurucular, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü etkinlikleri çerçevesinde 1 Mayıs 2015 tarihinde Taksim Meydanı'nda yapılmak istenen gösteri yürüyüşünün, mülki amir tarafından belirlenen toplantı alanlarından olmadığı gerekçesiyle engellenmesi, müdahale sırasında kolluk görevlilerinin orantısız güç kullanması ve bu olaya ilişkin yürütülen soruşturmanın etkili olmamasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz oybirliğiyle, müdahalenin 2911 sayılı Kanun'un 6., 23. ve 24. maddeleri ile 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Mahkememiz çoğunluğu, gösteri ve yürüyüş hakkına yönelik zor kullanılarak yapılan müdahalenin, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığını ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmadığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

3. Başvurucu DİSK ve KESK'in de aralarında olduğu sendika ve birlikler, Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs 2015 Emek ve Dayanışma Günü'nde herkese açık bir anma ve kutlama gerçekleştirmek için İstanbul Valiliğine bildirimde bulunmuş; Valilik, 2911 sayılı Kanun uyarınca Avrupa Yakası ve Anadolu Yakası'nda dörder olmak üzere sekiz toplantı ve gösteri alanının tespit edildiğini, Taksim Meydanı'nda turistik faaliyetler ile araç ve yaya trafiğinin yoğun olması nedeniyle bu meydanın yüksek katımlı toplantı ve gösterilere uygun olmadığı, toplantının kontrol edilmemesi hâlinde tahliyyede zorluklar yaşanacağı, kamu düzeninin ciddi olarak bozulacağı ve korunması imkânsız hâle geleceği gerekçesiyle meydana kutlama yapılmasını uygun görmemiş; kutlamalar için Fatih Yeni Kapı sahil alanını tahsis ettiğini açıklamıştır. Buna ilaveten Valilik, 30/4/2015 tarihinde DİSK'e hitaben gönderdiği yazıda; 2015 yılı içinde İstanbul'da yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşleri alanları içinde Taksim Meydanı'nın olmaması, kamu düzeni ve kamu güvenliği gerekçesiyle kutlama talebinin reddedildiğini bildirmiştir. Anılan kararda Valilik, 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatilleri Hakkında Kanun'un 2. maddesi uyarınca, konfederasyonlar ve bağlı sendikalar, siyasi partiler, meslek odaları ile çeşitli sivil toplum kuruluşlarının bayram kutlaması amacıyla Taksim Meydanı'na çelenk bırakma, basın açıklaması yapma ve anma etkinliğini sembolik katılımla yapabileceğini belirtmiştir.

4. Başvurucular, idarenin yasaklama kararına karşı idari yargı yoluna başvurmayı tercih etmemiştir. Fakat toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak isteyen Birlik ve Sendika üyelerine kolluk güçleri tarafından keyfi ve orantısız şekilde müdahalede bulunulması sonucu çok sayıda kişinin kimyasal gazdan etkilendiği ve yaralandığı, Taksim Meydanı'nda etkinliğin engellendiği gerekçeleriyle Başbakan, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi ve İstanbul İl Emniyet Müdürü hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucular, kolluk güçlerince yakın mesafeden

doğrudan yüze sıkılan kimyasal gazlar ve yapılan müdahaleler nedeniyle başvuru Kani Beko'nun da aralarında olduğu yüzlerce kişinin fenalaştığını ve onlarca kişinin yaralandığını iddia etmiştir. Diğer başvurular da bu müdahalelerden etkilendiklerini belirtmiş, ancak ne şekilde etkilendikleri ve bu etkinin kapsamı hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Yine, kendilerine yapılan müdahaleye ilişkin olarak herhangi bir sağlık raporu sunmadıkları gibi dilekçede, muayene talebinde de bulunmamıştır. Bunun üzerine Cumhuriyet savcılığı, kovuşturmayaya yer olmadığına ve şikâyet evrakının işlemde kaldırılmasına karar vermiştir. Başsavcılığın kovuşturmayaya yer olmadığı kararına karşı yapılan itiraz, kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

5. Kolluk görevlilerince düzenlenen 1/5/2015 tarihli tutanağa göre Valiliğin Taksim Meydanı'nda kutlama yapılmasına izin verilmeyeceği yönündeki yazısına karşın bazı sendika ve sivil toplum kuruluşlarının anılan yerde toplanma çağrısı üzerine polis aynı tarihte saat 06.00'dan itibaren meydan ve çevresinde güvenlik önlemleri almıştır. Saat 11.00 sıralarında üzerlerinde kırmızı yelek olan ve "Komünist Parti" yazılı flamalar taşıyan yaklaşık seksen kişinin meydanı çevreleyen güvenlik bariyerlerinden atlaması ve ihtara rağmen dağılmaması nedeniyle bu kişiler güç kullanılarak yakalanmıştır.

6. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, mahallin en büyük mülki amirine toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve güzergâhı belirleme yetkisi veren 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesine ilişkin açılan iptal davasını reddetmiştir (Bkz. E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017). Valinin toplantının yapılacağı yer belirleme hakkındaki takdir yetkisi, kanun ve Anayasa uygun bulunmuştur. İstanbul'un emniyet ve güvenliğinden sorumlu olan Valilik, kamu düzenin korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin sağlanması amacıyla toplantı yapılacak alanları önceden belirlemiş ve bu yerleri kamuoyunun bilgisine sunmuş; 1 Mayıs kutlamaları için Fatih Yeni Kapı sahil alanı gösterilmiştir. Buna karşılık başvurucuların olduğu grup, belirlenen yerler dışında özellikle Taksim Meydanı'nda toplanmak istemiştir. Valilik, yerin toplantı ve gösteri yürüyüşü için uygun olmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar vermiş ve Taksim Meydanı'nı çevreleyen güvenlik bariyerlerinin aşan ve ihtara rağmen dağılmayan göstericilere müdahale etmiştir.

7. Kanaatimce Valiliğin kararında ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmuştur. Öncelikle belirtmek gerekir ki, başvurucular İstanbul'da hangi mahallerde toplantı yapılacağını bilebilecek durumdadır. Yine, talebin reddine Valilik tarafından karar verildiğinde, belirlenen yerlerden birinde toplantı yapılması için Valiliğe başvurmamışlar, ayrıca ret kararı aleyhine dava yoluna da gitmemişlerdir. Toplantı alanı olarak önceden belirlenen sekiz yerin merkezi konumda oldukları ve ulaşım imkanlarının rahatça sağlanabildiği yerlerden olduğu anlaşılmaktadır. İdarenin, toplantı hakkının kamu düzeni ve kamu güvenliği ihlal edilmeden ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla kendi yetki çerçevesinde yasaklama kararı verdiği görülmektedir. Başvurucuların yapmak istediği toplantının hiçbir koşulda yapılamayacağına dair bir kısıtlama getirilmemiş, sadece başvurucuların belirttiği yerde yapılması yasaklanmıştır. Ayrıca başvuruculara kutlamalar için Fatih Yeni Kapı sahil alanı tahsis edilmiştir. Dolayısıyla Valilik kararının, somut olay özelinde zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik toplum düzeni bakımından ilgili ve yeterli gerekçeyi içermediği söylenemeyecektir. Bu çerçevede yasaklama kararı ve sonrasında yapılan müdahale, demokratik toplum düzeni bakımından gereklilik koşulunu karşılamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle, başvuruclarının Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
Muhterem İNCE